

GYERMEKEK, TÁJAK, ÁLLATOK

AHMET HROMADŽIĆ: *A különös tó titka.*

Válogatta és fordította Csuka Zoltán.
Forum, Újvidék, 1974.

Minden nép képzőművészetének legelső tárgya az állat (barlangrajzok), elbeszélő költészetének pedig legősibb megnyilatkozása az állatmese. Őseink közelről ismerték a legkülönbélebb állatokat, figyelték életüket és tulajdonságaikat, természetfölötti erőket tulajdonítottak nekik. A későbbi, irodalmi állatmesék már elvontabbak, tanító jellegűek. Ilyenek az ókori szanszkrit Pancsatantra és a görög Ezópus, az újkorban a francia La Fontaine meséi. (A délszláv irodalom klasszikus állatmeséirőla Dositelj Obradović, a magyar irodalomé Czuczor Gergely és Fáy András.)

Míg az ókor és a felvilágosodás laonikusán rövid állatmeséinek a célja mindíg valamilyen tanulság leszűrése, a mai, modern, állatokról szóló mesék felépítésükben már novellaformájuk és fő céljuk az állatok, a természet közelebb hozása és megszeretése. Nevelő hatásuk így is kétségtelen: a gyermek képzelete, lelki világa gazdagodik az állatokkal való foglalataskodás által. Az a gyermek, aki az állatokat szereti, pajtasait is jobban kedveli, s felnőttkorában ember-társaihoz is több megértéssel közeledik majd, s így az életben is könnyebben feltalálja magát, mint az, aki környezetéből, gondolatvilágából kizárja »kiskorú testvéreinket«, az állatokat. Ilyen irányzatú állatmeséket tartalmaz Ahmet Hromadžić *A különös tó titka* című könyve is.

A kötet keretes meséit három ciklus öleli fel: *A különös tó titka* című ciklus madarakról szóló történeteit Zlatibor, a levelekből, virágokból életre kelt, képzelet szülte erdei manó mondja el. A másik két sorozat, a *Nagyanyó meséi* és a *Nagyapó meséi* különféle csodálatos állatokról és elvarázsolt tájakról szól.

Nem mindennapi madarak a hősei Zlatibor meséinek. Olyan madarak, amelyek valamilyen szokatlan tulajdonságuk révén különlegessé és

ezáltal magányosokká is váltak. Érdekesebbek, értékeesebbek, mint a többiek, s ezért nagyobb veszély is fenyegeti őket. Bujdosásra, bolyongásra vannak kárhoyztatva. Mintha az író a magányos művész küzdelmes sorsát mutatná be jelképesen ezekben a mesékben. Ilyen például *A fehér csalogány*, amelynek gyönyörűséges énekét mindenütt megcsodálják, de sehol sem fogadják be szokatlan színű toltazata miatt, s így örökös bolyongásra ítélik. Vagy a tragikus sorsú *Aranycsőrű madár*, amely a rabság, a kalitka elől menekülve inkább a halált választja a különös tó hullámai között. Hasonló a sorsa nagyanyó meséi közül az *Aranykosnak*, a *Günymadárkának* és a *Szárnyas lovaknak*, nagyapó meséi közül pedig az *Elátkozott farkasnak*.

Gyermekek és állat barátságát írja le meghatóan néhány mese. *A fehér turulyát*, amelynek hangjára minden énekesmadár előjön, egy hálás kis madár ajándékozta megmentőjének, egy kislíúnak. *A kislíú és a madár* című mesében pedig a télvíz idején gondozott madaracska tavasszal elhozza a beteg kislíúnak a gyógyító számócát. A könyv leghosszabb és legtartalmasabb történetének hőse, *Miska mackó*, az évekig városról városra vezetett, táncoltatott medve önként tér vissza jószágos kis gazdájához, miután az szabadon engedte.

Különleges, varázslatos táj kelt életre *A jéghegy*, *Az álomba merült hegy*, *A különös csapda* és *A holt város* című mesékben. Veszéllyel, örökös rabsággal fenyegetik, de egyben lenyűgözik és elbűvölik az odatévedt idegent ezek a csodás élményt nyújtó tájak. S itt is ember és állat barátsága a megmentő. *A jéghegy* megolvad, amikor a forró szívű kislíú megleli eltévedt kutyáját; nagyapó örömmel vagdossa szét a nyulakat fogva tartó vadszólóindákat, a *különös csapdát*, de a nyulakat veszé-

lyezettő, vérengző farkasokat a csapdában hagyja; az elszunnyadt nagyapó csónakját pedig egy barátságos nagy hal viszi el a föld alatti, drágakövek-ből épült *Holt város vizeire*, s ugyan-az a hal hozza is vissza.

Állatok egymás közötti barátságáról, segítőkészségéről szól *A madársereg* és a *Lángocska* című mese.

A madárseregben a csókák együttes erővel győzik le a szüntelenül támadó héját. Lángocska pedig, a tűzvörös, világító tollú kis madár fekete fellegeken, viharos éjszakai sötét-ségen keresztül, erejének utolsó megfeszítésével élete árán vezeti el békés tájra a többi madarat.

KENYERES KOVÁCS MÁRTA

CSUPA RIM VERSIKÉK

RAJKO BALABAN-SIBIRSKI: *Neke važne stvari.*

Osvit, Subotica, 1975.

Rajko Balaban-Sibirski nem mindennapi egyéniség. Ezt nemcsak azok tudják róla, akik személyesen ismerik, de az a sok-sok gyerek és felnőtt is, akik versein keresztül ismerkedtek meg ezzel a sokoldalú, nagy képzeleterejű költővel. 1933-ban született egy Banja Luka környéki faluban, de már évek óta itt él közöttünk mint tanító, s a bácskai rónát éppúgy hazájának vallja, mint hegyes-völgyes szülőföldjét. Mint minden tehetséges költő, ő is keresi-kutatja egyéni kifejezési módját, ami néha egészen frappáns verseket eredményez, mint amilyenek például a *Ha úgy tartja kedved (Ako ti se bude dalo)* című második verseskötetében megjelentek, melyekben szórakoztató rejtvényeket és számtanfeladatokat ad fel kis olvasóinak a költészet nyelvén.

Legújabb verseskötete a *Néhány fontos dolog (Neke važne stvari)* már fejlettebb költői eszközökkel szól olvasóhoz, könnyedén, szellemesen, s versei között nem egyben felvillan jóízű humora is. Gyerekekről, a természetéről és az állatok világáról szóló, szójátékokra épült, csupa rím versikék ezek.

Az első részben (*Zsuzsi taxija*) a gyermekek képzeletvilágába viszi olvasóit, oda, ahol érdekes kérdések hangzanak el gyermekajkáról: Hol alszik éjjel a Nap?; honnan tudja a fa, hogyan kell nőni, s az emberek miért csinálnak fegyvereket; ahol egy

kisfiú a mezőn azon töri a fejét, mi lenne, ha ő lenne a császár, egy másik meg egy kék szemű kislányról, Snežanáról ábrándozik...

A második rész (*Gde spava mir*) a természetről szól és arról a mély-séges kapocsról, mely a költőt elválaszthatatlanul összeköti vele. Melynek bölcs nyugalmaiban ott szunnyad a béke. Felhők, erdők, bokrok és madárijesztők népesítik be ezt a részt, és elevenednek meg a párbeszédnek nyomán.

Neke važne stvari (Néhány fontos dolog) a címe a harmadik résznek, mely az állatvilágból meríti ihletét. A gyerekek itt állatmésék formájában elrejtett ósrégi igazságokról olvashatnak, például a dongóról és a katicabogárról, »akik« — egymás ellentétéként — elindulnak a nagyvilágba, s útravalóul mindketten magukkal visznek valamit. A dongó egy pálcát, mert szerinte a világ sok különös dologgal van tele, s nem árt, ha az ember kezében pálcá van, míg a katicabogár egy szál virágot, mert: »Mít tehetek, mit tehetek, ha már ilyen a világ, ahová csak a lábam visz, jól jön egy szál kis virág...«

Jó ritmus, könnyed jelselés és szépen csengő rímek jellemzik ezeket a tartalmas, kedves versikéket. Az ízléses köntösű kötet, melynek fedőlapját Momo Kapor készítette, méltán sorakozik az Osvit hasonló jelle-gű kiadványai mellé.

BURKUS VALÉRIA